

Стабільність банківської системи

**ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ**

Анотація

Наукової роботи під шифром «Стабільність банківської системи»

Наукова робота: 32 с., 2 додатки, 26 джерел.

Актуальність дослідження. В умовах сучасних викликів підтримка фінансової безпеки банківського сектору займає вагомe місце в аспекті соціально-економічного розвитку держави, адже банківська система виступає одним з ключових елементів фінансової системи країни. Зважаючи на це, питання забезпечення стабільного функціонування українського банківського сектору в умовах сучасності вимагає особливої уваги та детального аналізу, що дасть змогу попередити загрозу впливу негативних факторів на результати його діяльності та рівень фінансової безпеки.

Метою роботи є аналіз діяльності банківського сектору України в умовах сьогодення та визначення напрямів щодо удосконалення фінансової безпеки банківської системи держави.

У відповідності з визначеною метою були поставлені та вирішені наступні завдання: визначити сутність фінансової безпеки банківської системи; обґрунтувати методичні підходи до здійснення оцінювання фінансової безпеки банківської системи; проаналізувати загальні тенденції діяльності банківської системи України; обґрунтувати напрями покращення фінансової безпеки банківської системи держави; визначити перспективи розвитку банківського сектору України, в аспекті забезпечення його фінансової безпеки.

В ході написання наукової роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи, такі як: метод аналізу та синтезу, індукції та дедукції, економіко-статистичний метод, а також графічні методи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що має прикладний аспект, зокрема, було розраховано на скільки відсотків необхідно знизити тіньову економіку для України для поступального соціального – економічного розвитку України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх реалізації банками України в процесі їх поточної діяльності та розробки стратегій щодо забезпечення удосконалення рівня фінансової безпеки банківського сектору.

Основні положення наукової роботи були опубліковані:

1. тези «Фінансова безпека банківської системи України в умовах діджиталізації» (26.11.2020 р.);

2. фахову статтю Оцінювання фінансової безпеки банківської системи України («Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», вип. 40/2020)

Наукова робота складається з 3 розділів. Досліджено теоретичні основи фінансової безпеки банківської системи, визначено загальні тенденції діяльності банківської системи України та обґрунтовано напрями покращення фінансової безпеки банківської системи держави.

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА, БАНКІВСЬКА СИСТЕМА, БАНКІВСЬКА БЕЗПЕКА, ІНДИКАТОР, ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	7
РОЗДІЛ II. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	12
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	21
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	33
ДОДАТКИ	37

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах сучасних викликів підтримка фінансової безпеки банківського сектору займає вагоме місце в аспекті соціально-економічного розвитку держави, адже банківська система виступає одним з ключових елементів фінансової системи країни. На банківську систему покладається чимало важливих функцій, таких як мобілізація, залучення та розподіл фінансових ресурсів та грошових коштів. Проте, на сьогоднішній день в умовах політичної та військової нестабільності, значного рівня інфляції та загальноекономічної дестабілізації, яка в даний час, безпосередньо, пов'язана з карантинними обмеженнями в умовах пандемії COVID-19 діяльність банківського сектору зазнала негативних наслідків, що суттєво вплинуло на показники діяльності банківської системи. Тому, підтримка стійкості та стабільного функціонування банківської системи країни є першочерговим завданням, оскільки недостатній їх рівень може завдати значних збитків фінансовій безпеці країни загалом, що в майбутньому може стати передумовою формування кризових явищ усередині держави.

Зважаючи на це, питання забезпечення стабільного функціонування українського банківського сектору в умовах сучасності вимагає особливої уваги та детального аналізу, що дасть змогу попередити загрозу впливу негативних факторів на результати його діяльності та рівень фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема забезпечення та оцінки фінансової безпеки банку приділялася значна увага в наукових працях вітчизняних науковців, таких як: О.І. Барановський, Т.М. Болгар, М.М. Єрмошенко, Н.С. Педченко, Р.С. Вовченко та О.Б. Васильчишин. Проте, незважаючи на значну кількість наукових праць в аспекті даної теми, питання щодо оцінки стану фінансової безпеки банківської системи держави в умовах економічної нестабільності держави залишається й надалі актуальним.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є аналіз діяльності банківського сектору України в умовах сьогодення та визначення напрямів щодо удосконалення фінансової безпеки банківської системи держави.

У відповідності з визначеною метою були поставлені та вирішені наступні завдання:

- визначити сутність фінансової безпеки банківської системи;
- обґрунтувати методичні підходи до здійснення оцінювання фінансової безпеки банківської системи;
- проаналізувати загальні тенденції діяльності банківської системи України;
- обґрунтувати напрями покращення фінансової безпеки банківської системи держави;
- визначити перспективи розвитку банківського сектору України, в аспекті забезпечення його фінансової безпеки.

Об'єктом дослідження є процес розвитку банківського сектору держави та формування ефективних шляхів його удосконалення, в аспекті забезпечення фінансової безпеки.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та організаційні засади формування та удосконалення фінансової безпеки банківської системи України в умовах економічної нестабільності.

Методи дослідження. В ході написання наукової роботи були використані загальнонаукові та спеціальні методи, такі як: метод аналізу та синтезу, індукції та дедукції – під час формування теоретичних основ сутності фінансової безпеки, економіко-статистичний метод – для виявлення загальних тенденцій розвитку банківської системи держави, а також графічні методи – для наочного представлення результатів проведеного дослідження у вигляді таблиць та рисунків.

Інформаційна та теоретична база. Теоретичною базою даного дослідження виступають наукові розробки вітчизняних вчених та матеріали науково-практичних конференцій та семінарів. Статистичну частину

дослідження здійснено на основі нормативно-правових актів, офіційних публікацій Національного банку України та Міністерства фінансів України, фінансової звітності банків України.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх реалізації банками України в процесі їх поточної діяльності та розробки стратегій щодо забезпечення удосконалення рівня фінансової безпеки банківського сектору.

Апробація результатів наукової роботи. Основні положення даної роботи були обговорені в межах круглого столу «Діджиталізація бізнесу: сьогодення та майбутнє», опубліковано тези на тему: «Фінансова безпека банківської системи України в умовах діджиталізації» (26.11.2020 р.); опубліковано статтю у фаховому виданні «Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки», вип. 40/2020.

Ключові слова: банківська система, фінансова безпека, банківська безпека, індикатори, фінансова стійкість.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

В умовах сьогодення банківська система України переживає доволі складні часи, причиною цього є політична та військова нестабільність, а також особливо гостро постає питання появи нових викликів та загроз, спричинених світовою пандемією COVID-19, з якими банківська система не стикалася раніше. Все це вказує на те, що зараз як ніколи необхідно приділити значну увагу забезпеченню стійкому функціонуванню банківського сектору, адже він виступає ключовим елементом в формуванні та підтримці фінансової безпеки банківської системи держави.

Увага до проблем банківського сектору, в аспекті забезпечення його безпеки постійно зростає, це пояснюється тим, що фінансово-кредитна система держави перебуває під впливом постійних зрушень.

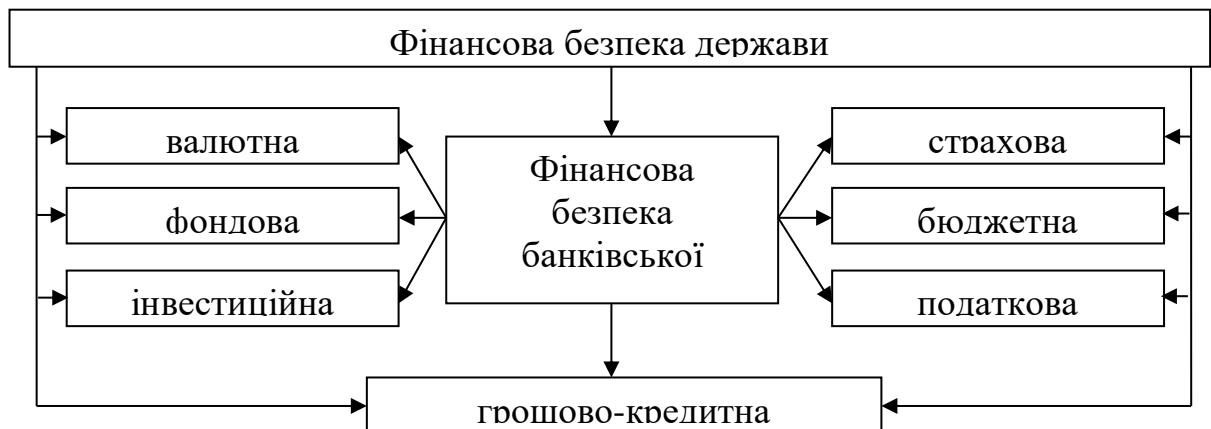

Рис. 1.1. Структура фінансової безпеки держави

Джерело: [14, с. 25].

Крім цього, не менш важливо зазначити те, що фінансова безпека банківської системи є невід’ємною частиною в структурі фінансової безпеки держави (рис. 1.1.), яка визначається станом, в якому перебуває фінансова, грошово-кредитна, валютна, банківська, бюджетна та податкова системи, характерними для яких є збалансованість, стійкість до впливу негативних факторів, здатність забезпечити ефективне функціонування національної економічної системи та її розвиток.

Саме тому, питання фінансової безпеки знаходить своє відображення в роботах вітчизняних вчених. Детальний аналіз наукових підходів до вивчення даного питання слід здійснювати в логічній послідовності, оскільки фінансова безпека банківської системи виступає невід'ємною складовою фінансової безпеки держави загалом та включає в себе фінансову безпеку комерційного банку.

На думку М.М. Єрмошенко «фінансова безпека – це стан фінансово-кредитної сфери, який характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування національної економічної системи та економічне зростання» [11, с. 63].

Т.М. Болгар розглядаючи фінансову безпеку банків вказує на те, що «фінансова безпека банків – це такий стан банківських установ, характерними для якого є збалансованість і стійкість до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку» [3, с. 6].

Вітчизняний вчений О.І. Барановський пропонує розглядати фінансову безпеку банківської системи в трьох аспектах: «по-перше, з точки зору фінансових наслідків її (їхньої) діяльності для країни загалом та окремих клієнтів і контрагентів. По-друге, з точки зору недопущення та відвернення явних і потенційних загроз фінансовому стану всієї банківської системи країни, Національного банку України та вітчизняних комерційних банків. По-третє, з точки зору забезпечення сукупності умов захисту сталого розвитку банківської системи загалом і окремих банків зокрема» [1].

Отже, узагальнивши підходи вітчизняних вчених до визначення поняття фінансова безпека, можна зробити висновок, що переважна частина науковців є схильними до того, що фінансова безпека банківської системи – це перш за все стан банківської системи, за якого забезпечується стійкість банківської системи під дією внутрішніх та зовнішніх негативних факторів, забезпечуючи безперебійне її функціонування та розвиток банківського сектору, але найбільш

доречно, на мою думку, дане поняття розкриває О.І. Барановський, використовуючи не один підхід до його роз'яснення, що в сукупності дає змогу оцінити рівень фінансової безпеки банківської системи держави з урахуванням всіх наявних факторів впливу на її діяльність.

Фінансову безпеку банківської системи доцільно розглядати з двох позицій. По-перше, в розрізі фінансових наслідків діяльності комерційних банків, які мають вплив на економічну безпеку країни загалом, так і на окремих клієнтів та контрагентів. По-друге, з боку недопущення та попередження виникнення явних і потенційних загроз фінансовому стану банківської системи країни як на рівні головного регулятора банківського сектору, так і комерційних банків [6, с. 162].

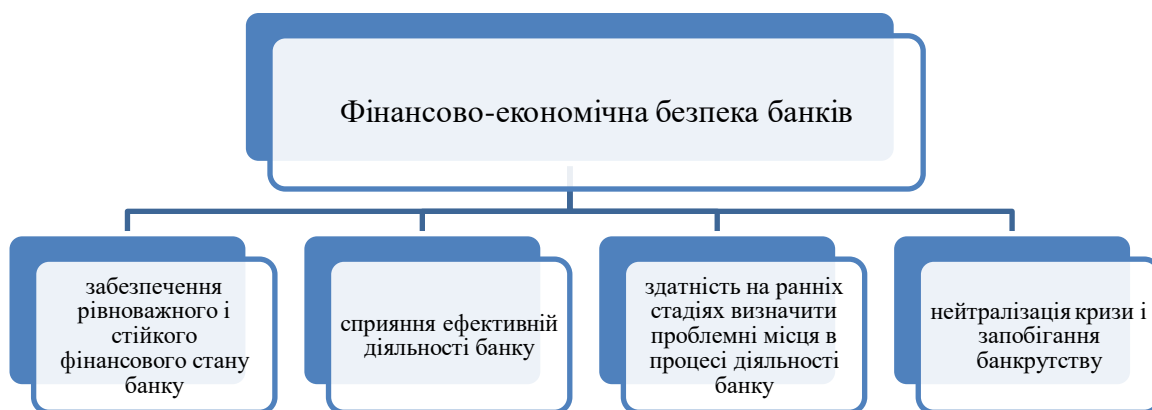

Рис. 1.2. Роль забезпечення фінансово-економічної безпеки банку

Джерело: [15].

Основними визначальними факторами в забезпеченні фінансової безпеки банківської системи беззаперечно є її стабільність та стійкість, тобто здатність протистояти наявним загрозам та рівень ефективності функціонування комерційних банків, метою чого є мінімізація зовнішніх та внутрішніх загроз в частині фінансово-економічної діяльності банків.

До внутрішніх загроз, які мають вплив на фінансову безпеку банківської системи відноситься недосконалість організації процесу управління банківською установою, недотримання комерційними банками нормативних показників ліквідності та платоспроможності, що спричиняє зниження їх

фінансової стійкості, що в свою чергу породжує втрату довіри населення до діяльності банківського сектору.

Зовнішніми загрозами в даному аспекті визнаються такі фактори, як: нестабільний стан економіки, загострення воєнно-політичної ситуації в країні, недосконалість нормативної бази, якою безпосередньо відбувається регулювання банківської діяльності, інфляційні процеси та коливання валютного курсу.

В процесі забезпечення фінансової безпеки банків необхідним є здійснення інформаційно-аналітичної роботи, результати якої є необхідною умовою для забезпечення моніторингу, оцінки рівня та аналізу факторів, що мають вплив на рівень фінансової безпеки банківського сектору. Функціонування інформаційно-аналітичного забезпечення є необхідною передумовою для здійснення досконалої та оперативної оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи, прогнозування можливих зовнішніх та внутрішніх загроз, забезпечення достатньої кількості наявних фінансових ресурсів для своєчасного виконання термінових зобов'язань [2].

Зважаючи на це, своєчасне виявлення явних та потенційних недоліків у сфері забезпечення та гарантування фінансової безпеки банківської системи є необхідним, адже визначення відповідних індикаторів оцінки її діяльності та проведення їх постійного моніторингу дадуть змогу в подальшому вжити всіх необхідних заходів для підтримки стабільного функціонування банківського сектору.

Протягом останніх років ведуться активні дослідження питання оцінки фінансової безпеки банківської системи в розрізі удосконалення методики її здійснення [7].

Вітчизняний вчений М.М. Єрмошенко вважає, що розрахунок рівня фінансової безпеки банківської системи являє собою систему заходів, які спрямовані на забезпечення захищеності інтересів власників банківських установ, інших працівників та спеціалістів банківських структур, вкладників, організації менеджменту від впливу зовнішніх та внутрішніх загроз.

Як вважає О.Б. Васильчишин, для визначення рівня фінансової безпеки банківської системи слід застосовувати такі групи показників:

- спрямовані на характеристику напрямів діяльності банку та відображення його фінансової стійкості: капітал, прибуток, рентабельність, ліквідність, ризик контрагента, кредитні та валютні ризики;
- вказують ступінь впливу зовнішніх факторів на діяльність банківських установ: валовий внутрішній продукт, валютний курс, інфляція, монетарні індикатори;
- відображають стан банківської системи: оцінка рівня фінансової стійкості банківського сектору, концентрація капіталу загалом по банківській системі, концентрація капіталу іноземних банківських установ;
- висвітлюють стан економіки та грошово-кредитного ринку країни: співвідношення ВВП та ділової активності, інфляція, частка готівки у сукупній грошовій масі, валютний курс, обсяг іноземної валюти;
- спрямовані на відображення впливу зовнішніх факторів – кредитно-дефолтний своп [5, с. 161; 20].

Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України було розроблено методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки, в аспекті якої розглядається і її фінансова безпека, зокрема і банківської системи. Згідно даних методик оцінка фінансової безпеки банківської системи здійснюється на основі використання певних індикаторів, які безпосередньо мають нормативні межі (додаток. 1).

Отже, розглянувши наявні методичні підходи оцінки фінансової безпеки банківської системи можна зробити висновок, що кожна з наведених методик є по-своєму важлива, оскільки дозволяє всебічно проаналізувати стан фінансової безпеки банківської системи як на мікро-, так і на макрорівнях.

РОЗДІЛ II. КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

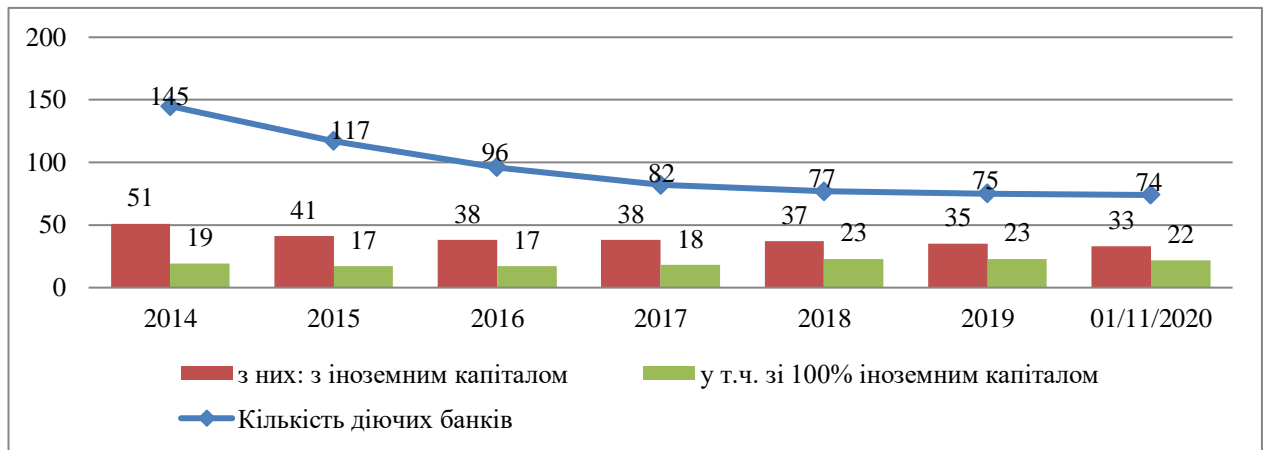
В умовах сьогодення серед наявних проблем розвитку економіки України вагоме місце займає питання щодо дослідження тенденцій діяльності банківського сектору. Це, перш за все, пов'язано з тим, що банківська система, яка є стабільно та ефективно функціонуючою має здатність виступати гарантом продуктивного регулювання в сфері грошово-кредитної політики держави. Зазвичай, в період фінансових криз банківські установи зазнають значних збитків, тому постійний моніторинг їх діяльності відіграє ключову роль в забезпеченні стабілізації діяльності фінансової системи.

Протягом 2014-2015 рр. в період внутрішньо системної кризи в країні баланс основного регулятора – Національного банку України поступово втрачався, свідченням чого є порушення платіжного балансу, фіскальна та банківська криза, спричинена, в певній мірі, крахом довіри населення до банківської системи, а також політичною нестабільністю та військовою агресією. В результаті цих подій, в державі спостерігалось помітне падіння ВВП, збільшення рівня інфляції та зниження курсу гривні, що стало передумовою зниження платоспроможності позичальників, погіршення ділової активності банківських установ та зменшення їх рівня ліквідності, що спричинило зростання їх збитковості. Тому, задля збереження життєдіяльності банківського сектору, необхідним заходом є виведення з ринку тих комерційних банків, які не дотримуються нормативів, встановлених Постановою НБУ №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 28.08.2001 року.

З наведеної на рис. 2.1. динаміки кількості діючих в Україні банків бачимо, що станом на 2014 р. у зв'язку із загостренням політичної ситуації в Україні кількість комерційних банків скоротилася до 145 установ, однією з передумов цього було прийняте урядом рішення про закриття російських банків, діяльність яких була направлена на відмивання коштів Російській

Федерації. Протягом 2014-2019 рр. спостерігається значне скорочення їх кількості на 70 установ, тобто на 48,3% і в результаті, станом на 2019 рік в країні налічується 75 діючих банківських установ.

Рис. 2.1. Динаміка кількості діючих в Україні банків у 2014-2020 рр.

Джерело: сформовано автором на основі [18, 19]

У 2014 році Національним банком України було визнано неплатоспроможними 33 банківські установи, які в подальшому підпали під ліквідацію, в наступному році даний перелік збільшився, також на 33 установи, дві з яких здійснювали свою діяльність на анексованій території АР Крим, у зв'язку з цим головним регулятором було прийнято рішення щодо анулювання генеральних ліцензій та ліцензій на здійснення валютних операцій для даних установ. У 2016 році НБУ визнав неплатоспроможним ще 21 банківську установу, наступного року – ще 9 банків, а у 2018 році – ще один банк був позбавлений ліцензії та вже у 2020 році ще один банк (АТ АКБ «АРКАДА») також був визнаний неплатоспроможним та підпав під ліквідацію згідно з рішенням НБУ від 24.09.2020 р.

На даному етапі розвитку економіки, платоспроможність банківського сектору являється одним з ключових критеріїв ступеню їх надійності та підтримки стабільного їх функціонування, тому доречним є здійснення дослідження структури банківського сектору України саме в аспекті його платоспроможності (табл.1.).

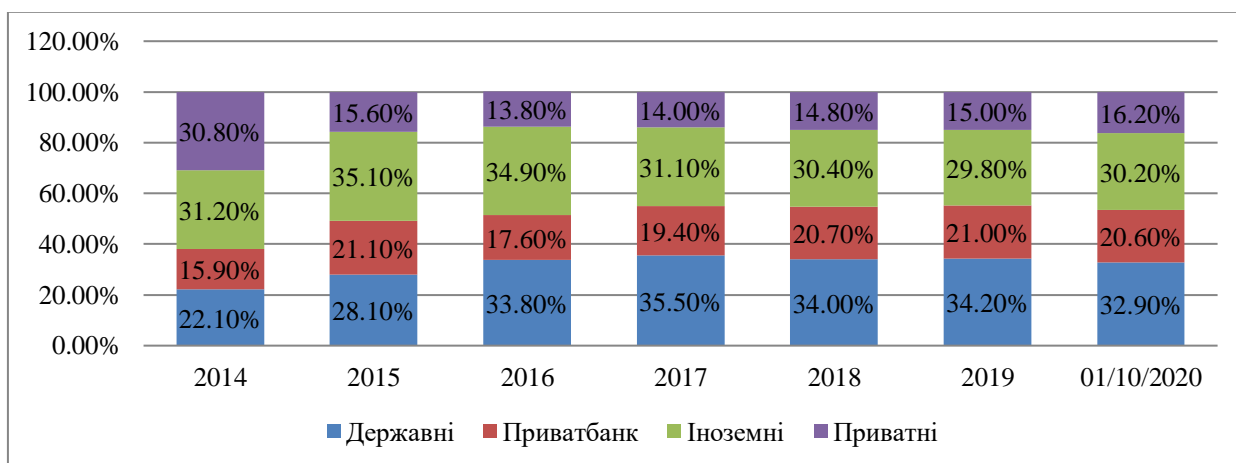
Структура банківського сектору в Україні, 2014-2020 рр., установ

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	01.11.2020
Платоспроможні	147	117	96	82	77	75	74
- зміна	-33	-30	-21	-14	-5	-2	-1
Державні	7	7	6	5	5	5	5
- зміна	0	0	-1	-1	0	0	0
Іноземні	25	25	25	23	21	20	20
- зміна	0	0	0	-2	-2	-1	0
Приватні	115	85	65	54	51	50	49
- зміна	-33	-30	-20	-11	-3	-1	-1
Неплатоспроможні	16	3	4	2	1	0	1
- зміна	16	-13	1	-2	-1	-1	1
У стадії ліквідації	21	64	84	95	97	94	95
- зміна	19	43	20	11	2	-3	1

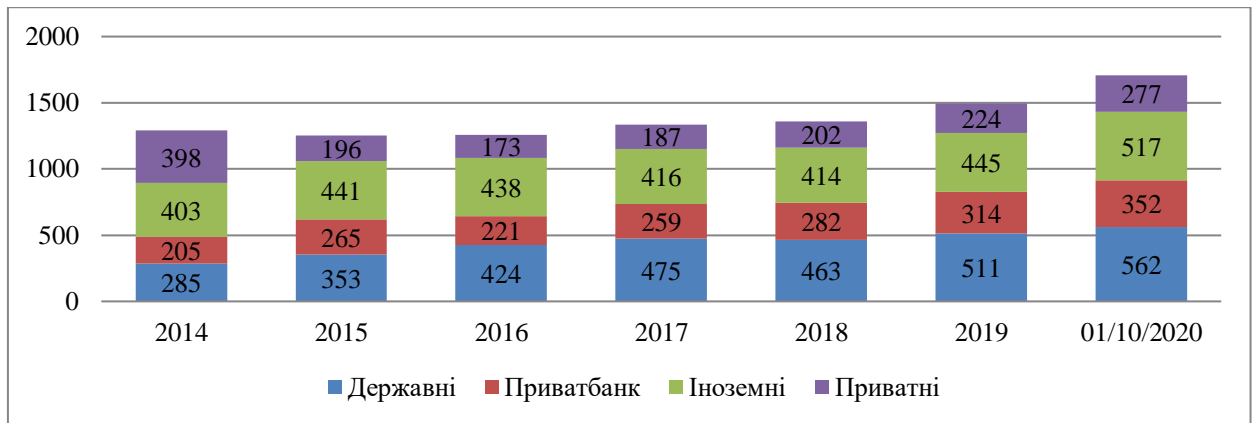
Джерело: розраховано автором на основі [16, 17, 18].

За наведеними в таблиці 1 даними, бачимо, що протягом 2014-2020 рр. банківський сектор України зазнає зменшення кількості платоспроможних комерційних банків. Станом на 01.11.2020 р. кількість платоспроможних комерційних банків скоротилася до 74 установ, що на 73 установи (49,7%) менше, ніж це було у 2014 році.

Сучасні тенденції розвитку банківської системи України найбільш цілісно розкриваються в процесі аналізу основних показників діяльності банківського сектору. На рис. 2.2. представлена динаміка розподілу чистих активів за групами банків у % за 2014-2020 рр.

а) розподіл чистих активів за групами банків, у %

б) чисті активи за групами банків, млрд. грн..

Джерело: сформовано автором на основі [17, 18]

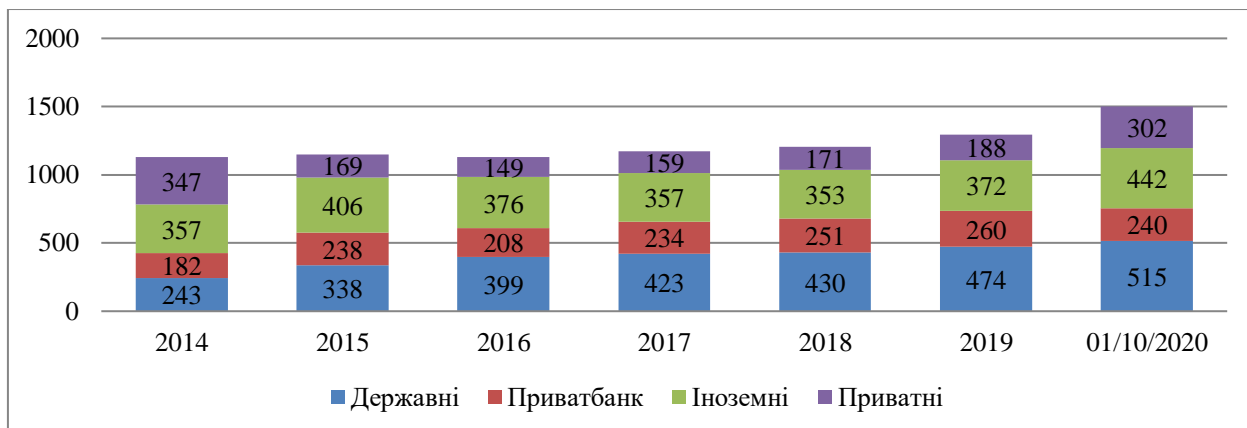
Рис. 2.2. Структура чистих активів банківського сектору України у 2014-2020 рр.

В межах 2014-2015 рр. в структурі чистих активів банківського сектору найбільшу частку займали іноземні та приватні банки – 31,2% (403 млрд. грн..) та 30,8% (398 млрд. грн..), відповідно. Згодом, у зв'язку з прийнятим рішенням про націоналізацію ПАТ «Приватбанк» структура банківського сектору в аспекті розподілу чистих активів зазнала суттєвих змін, яскравим відображенням чого є те, що наприкінці 2015 року на частку державних банків припадало 28,1% (353 млрд. грн..), а за аналогічний період 2016 року їх частка суттєво зросла до 51,4% (645 млрд. грн..), з врахуванням чистих активів ПАТ «Приватбанк». У 2017 році їх частка зросла на 3,5 відсоткових пункти і становила 54,9% (734 млрд. грн..), у 2018 році – 54,7% (745 млрд. грн..) та у 2019 році – 55,2% (825 млрд. грн..). У жовтні 2020 року в період «корона кризи» в структурі чистих активів частка державних банків становить 53,5% (914 млрд. грн..).

Проаналізуємо динаміку зобов'язань банків України протягом 2014-2020 рр. (рис. 2.3.).

За даними рис. 2.3. бачимо, що в межах досліджуваного періоду для загальної структури зобов'язань банківського сектору характерним є зростання частки зобов'язань державних банків. Для порівняння, у 2014 році їх питома вага в загальній структурі зобов'язань становила 21,5%, тобто 243 млрд. грн., а

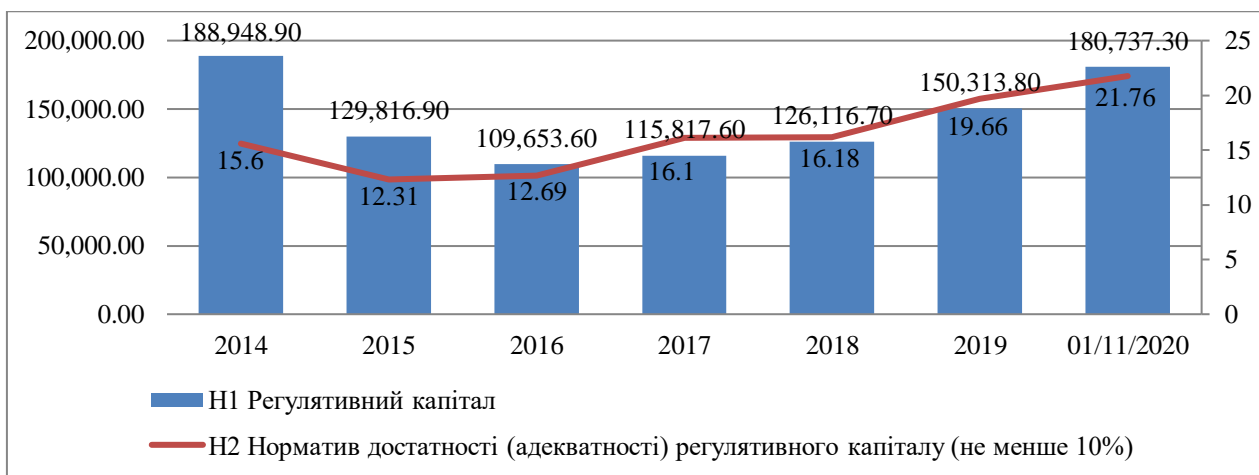
станом на 01.10.2020 року – 34,3%, тобто 515 млрд. грн. (без врахування зобов'язань ПАТ «Приватбанк»).

Джерело: сформовано автором на основі [17, 18]

Рис. 2.3. Динаміка структури зобов'язань за групами банків у 2014-2020 рр., млрд. грн.

У 2016 році, після прийняття рішення про націоналізацію ПАТ «Приватбанк» частка зобов'язань державних банків зросла до 53,6%, тобто до 607 млрд. грн., а станом на 01.10.2020 року їх обсяг становить 50,4%, тобто 755 млрд. грн. у грошовому виразі. Наступною за найбільшим обсягом зобов'язань в загальній їх масі є група іноземних банків, частка яких також постійно зростає і станом на 01.10.2020 року становить 29,5%, тобто 442 млрд. грн.

Джерело: сформовано автором на основі [12, 17, 18]

Рис. 2.4. Динаміка регулятивного капіталу та нормативу достатності регулятивного капіталу банківського сектору України, у 2014-2020 рр.

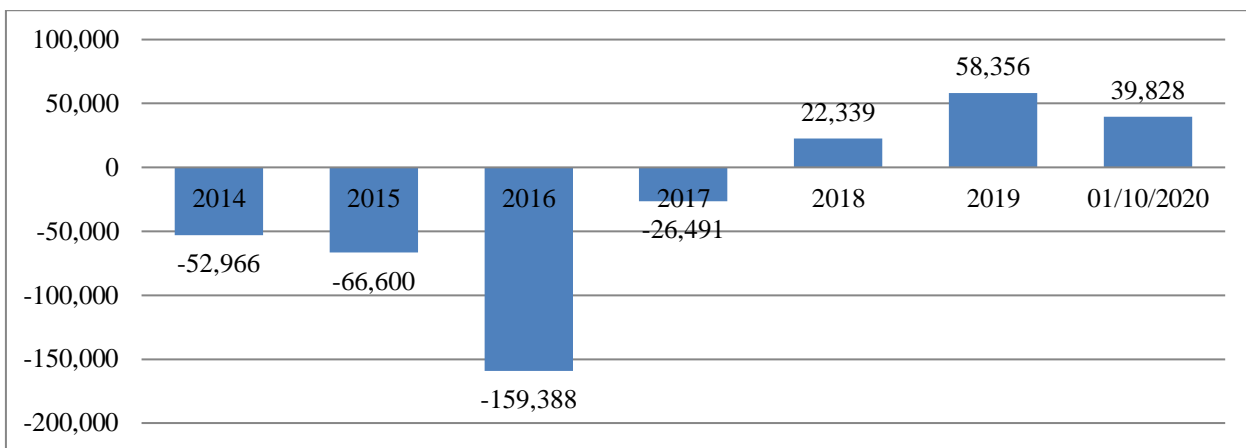
Однією з головних умов забезпечення стабільного функціонування банківського сектору є достатній обсяг власного капіталу, тому розглянемо вплив капіталізації на фінансову стійкість банківської системи України (рис. 2.4.).

За даними рис. 2.4. бачимо, що у 2016 році регулятивний капітал банків України перебував на найнижчому рівні і становив 109 653,6 млн. грн., проте протягом наступних років його обсяг зріс на 64,8 відсоткових пункти, тобто на 71 083,7 млн. грн. і станом на 01.11.2020 року становить 180 737,3 млн. грн.

Достатність регулятивного капіталу (Н2) в межах досліджуваних років коливається від 15,6% до 21,76%, тобто відповідає встановленим НБУ нормативним значенням даного показника. Високе значення даного коефіцієнта є звісно позитивним, проте не забезпечує повної достатності капіталу в процесі діяльності.

Важливим показником, що характеризує стійкість банківського сектору є безпосередньо отримання прибутків в процесі здійснення своєї діяльності. Тому, дуже важливим є перехід від збиткової роботи банківського сектору країни до прибуткової. Ефективне функціонування банківської системи України в умовах сучасних викликів значно залежить від забезпечення стабільної прибутковості банків в процесі їх діяльності, адже, прибуток є однією з головних складових надійності банківського сектору, оскільки є гарантом безпеки вкладів та наявності достатнього обсягу джерел кредитування, від яких залежить ефективність розвитку економіки держави [4].

За даними звіту Національного банку України, банківська система протягом 2014-2017 рр. перебувала в стані збитковості, попри це 2019 рік виявився найкращим для українського банківського сектору з початку кризи 2014 року. За проведеними НБУ оцінками діяльності банківських установ їх прибутковість досягла найвищого рівня у 2019 році і становила 58 356 млн. грн. (рис. 2.5.).

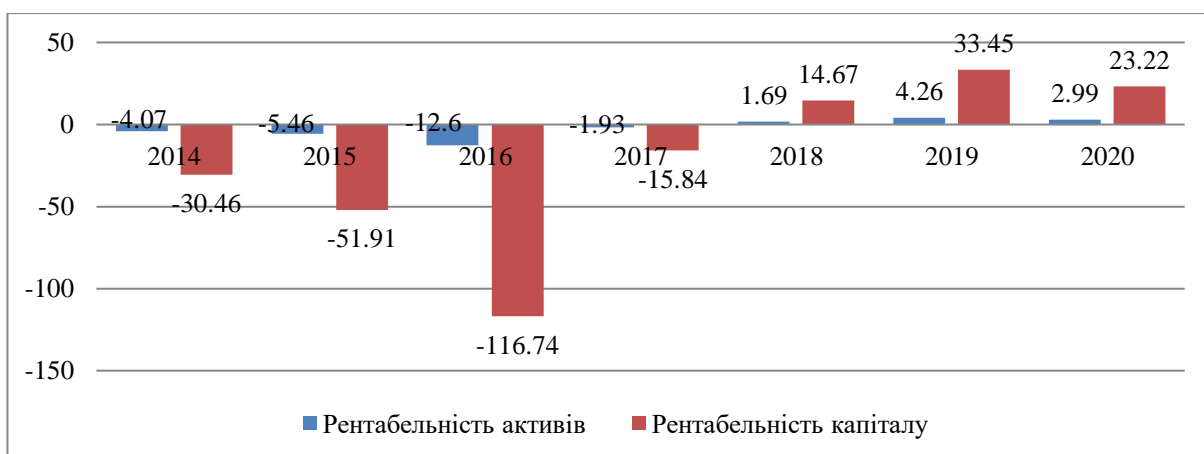

Джерело: сформовано автором на основі [10, 17, 18]

Рис. 2.5. Динаміка прибутковості банків України
у 2014-2020 рр., млн. грн.

Аналіз наведених вище даних свідчить про те, що прибуткова діяльність банківського сектору зосереджена саме на великих, за розміром чистих активів, комерційних банках, на мою думку, це пов'язано з тим, що дані установи мають значно більші можливості в наданні різноманітних фінансових послуг як для юридичних, так і фізичних осіб.

Оцінка рентабельності активів банку дає змогу визначити ефективність роботи менеджерів банківської установи, адже достатнє його значення свідчить про здійснення ефективного та раціонального управління активами та пасивами банків, проте може бути одним з наслідків високої ризикованості проведених операцій [25].

Джерело: сформовано автором на основі [10, 17, 18]

Рис. 2.6. Основні показники діяльності банків у 2014-2020 рр., у %

Протягом 2014-2017 рр. банківська система України демонструвала збиток у своїй фінансовій діяльності (рис. 2.6.). Однією з основних причин зниження рентабельності було те, що значна частина комерційних банків були визнані неплатоспроможними, тому діяльність банківського сектору була збитковою. З 2018 року рівень рентабельності банків набував додатного значення, що свідчило про відновлення прибутковості банківського сектору. Відновлення та збереження даних показників на належному рівні свідчить про стабілізацію банківської системи.

Отже, в результаті проведених досліджень можна зробити висновок, що найбільш здоровою та міцною банківська система України була у 2019 році, адже банківський сектор був до капіталізованим, прибутковим та без жодного банкрутства на ринку, що стало основним підґрунтям того, що банківська система України має здатність протистояти наслідкам пандемії COVID-19.

Здійснимо оцінку фінансової безпеки банківської системи на основі Методичних рекомендацій Мінекономрозвитку України.

За розрахованими даними (додаток 2) бачимо, що в межах досліджуваного періоду більшість вище наведених показників значно перевищують, встановлені нормативні межі. Для показника, який показує частку заборгованості за кредитами в загальному їх обсязі характерним є критичний рівень, що свідчить про те, що істотним є погіршення якості кредитного портфеля банків України, що є передумовою зростання витрат банківського сектору на формування страхових резервів банків.

Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті впродовж 2014-2020 рр. має спадну тенденцію від його критичного рівня до оптимального. Щодо співвідношення довгострокових кредитів, терміном понад 1 рік, то дане значення в межах досліджуваного періоду переважає його критичне значення, що свідчить про наявність загрози дефіциту ресурсів для задоволення потреб у кредитуванні суб'єктів господарювання, а систематична тенденція до зростання значень даного показника свідчить лише про посилення такої загрози.

Здійснивши аналіз частки іноземного капіталу у статутному капіталі банків України, бачимо, що в межах досліджуваного періоду значення даного показника є наближеним до критичного, що вказує на те, що банки України з часткою іноземного капіталу є більш стійкими до кризових явищ, які відбуваються в країні й надалі залишаються на ринку банківських послуг.

Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань перебуває на оптимальному рівні в межах досліджуваного періоду.

Відношення активів банків до ВВП повинно бути наближеним до 100%, проте в межах досліджуваного періоду дане значення має спадну тенденцію, що свідчить про порушення рівня незалежності банківської системи держави.

Рентабельність активів державних банків набувала від'ємного значення до 2017 року, свідченням чого є те, що банківського сектору в даному періоді характерною була збитковість. Проте, протягом наступних років банки, зокрема державні, почали нарощувати свою прибутковість, в результаті чого їх рентабельність досягла нормативного значення.

Отже, згідно з проведеними дослідженнями можна зробити висновок, що рівень фінансової безпеки банківської системи визначається як «небезпечний», найбільш негативного впливу наносять такі індикатори, як: частка простроченої заборгованості за наданими кредитами в загальній їх масі, співвідношення довгострокових кредитів, терміном понад 1 рік та рентабельність активів, яка досить тривалий час набувала від'ємних значень.

РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківський сектор виступає одним з ключових у фінансовій системі держави, тому його прозоре та стабільне функціонування є однією з головних умов забезпечення конкурентоспроможної економіки держави. В період з 2017 року в процесі діяльності банківської системи спостерігається зростання таких показників, як: активи, зобов'язання та капітал. В межах досліджуваного періоду спостерігався значний ступінь ризиковості банківської системи, свідченням чого є суттєве скорочення кількості банківських установ та низький рівень їх капіталізації. Наявність цих факторів стала однією з передумов погіршення фінансового стану комерційних банків, зниження рівня та втрати їх платоспроможності, що призвело до подальшої їх ліквідації.

В процесі своєї діяльності банківським установам необхідно весь час підвищувати ефективність своєї діяльності, що стане запорукою того, що вони виконуватимуть взятую на себе відповідальність щодо збереження та примноження капіталу. За рахунок застосування такого методу як стимулювання злиття та об'єднання невеликих банківських установ цілком можливо забезпечити підвищення рівня капіталізації банків, що в результаті дасть змогу досягти збільшення обсягу капіталу банків, підвищити ефективність їх діяльності за рахунок скорочення витрат та врятувати від банкрутства ті банки, які вважаються суспільно важливими. Слід зазначити, що застосування даних заходів є доцільним лише для тих установ, які є фінансово стійкими та рентабельними [25, с. 168].

Одним з важливих критеріїв в процесі функціонування банківського сектору є підвищення рівня його надійності безпосередньо на внутрішньому та міжнародному ринках, тому для забезпечення даного фактора необхідним є запровадження таких заходів:

- оптимізація структури капіталу, активів та зобов'язань банків, що дасть змогу забезпечити фінансову стійкість банків та позитивний їх вплив на розвиток економіки держави;
- забезпечення пропорційного зростання обсягів регулятивного капіталу банківських установ та його складових обсягів в результаті здійснення активно-пасивних операцій;
- удосконалення ефективності діяльності банків, в аспекті управління їх активами та пасивами, аби не допустити необґрунтованого збільшення обсягів відрахувань від регулятивного капіталу, що в певній мірі може бути пов'язане із нарахованими, але не сплаченими доходами;
- посилення вимог щодо здійснення прозорого корпоративного управління банками;
- застосування такої процедури, як реорганізація банків, що здійснюється шляхом приєднання або злиття збиткових філій банківських установ;
- розробка стратегічних цілей діяльності банківського сектору, спираючись, безпосередньо, на ситуацію в країні та за кордоном. [23, с. 30]

Отже, введення даних заходів допоможе зробити банківську систему України конкурентоспроможною та підвищити рівень довіри серед населення, що гарантуватиме її стійкість та стабільність функціонування.

В якості основних інструментів реалізації даних заходів щодо покращення рівня фінансової безпеки банківської системи України можуть слугувати:

- фінансовий аналіз банківського сектору, характерним для якого є здійснення загальної оцінки діяльності банківських установ, в аспекті детального аналізу структури активів та пасивів, показників ліквідності та прибутковості, що дасть змогу оптимізувати їх діяльність та забезпечити ефективний подальший розвиток [24];

- фінансовий моніторинг, який полягає в спостереженні за станом функціонування банківського сектору, оцінюванні результатів його діяльності та прогнозуванні тенденцій його розвитку [8];
- фінансове планування – розробка фінансових планів, щодо формування, розподілу і використання фінансових ресурсів банку;
- фінансовий менеджмент, дозволяє підтримувати значні темпи економічного розвитку банківських установ, забезпечувати безперерйне зростання власного капіталу банків, їх ресурсного потенціалу, здатність суттєво підвищувати конкурентоспроможність на ринку фінансових послуг, забезпечувати стабільний розвиток банківського сектору в стратегічній перспективі [13];
- ризик-менеджмент, діяльність щодо оцінки рівня впливу ризиків та розробка заходів щодо їх запобігання.

Забезпечення підтримання стабільності банківської системи на високому рівні, тобто відповідному європейським стандартам є одним із стратегічних напрямів розвитку фінансово-кредитної політики. Для удосконалення даних показників необхідним є постійне покращення стандартів банківської діяльності й банківського регулювання [26].

Подальший розвиток банківської системи держави в аспекті забезпечення її фінансової безпеки має відбуватися за рахунок здійснення комплексного аналізу результатів її діяльності протягом років, а запровадження таких заходів, як виявлення потенційних зовнішніх та внутрішніх загроз банківському сектору на базі постійного його моніторингу дасть змогу попереджувати та протидіяти цим негативним факторам.

Здійснено обчислення прогнозних значень індикаторів фінансової безпеки банківської системи на наступні 3 роки (2021-2023 рр.) на основі, вже розрахованих раніше, індикаторів (з використанням MS Excel) (табл. 3).

В процесі визначення загальної тенденції щодо зміни рівнів динамічного ряду у часі було використано аналітичне вирівнювання рядів динаміки.

В ході здійснення аналітичного вирівнювання фактичні значення індикаторів фінансової безпеки банківської системи України, тобто Y було замінено на обчислені на основі певних функцій, в залежності від попереднього аналізу вихідних даних, а саме характеру його динаміки - трендових рівнянь, значення.

Якщо прирости є відносно стабільними, то доцільним є застосування лінійної функції.

Якщо ж прирости в ряду динаміки є нестабільними, а характеризуються зростаючою чи спадною тенденцією, то вирівнювання слід здійснювати за допомогою таких функцій, як: поліноміальна (парабола); експоненційна (у нашому випадку – це «співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті»); ступенева («частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків» та «співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань»); логарифмічна («частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам», «рентабельність активів», «частка активів найбільших банків у сукупних активах банківської системи», «відношення сукупних активів банківської системи до ВВП» та «рентабельність активів державних банків»).

Для того, аби оцінити адекватність кожного з рівнянь слід розрахувати коефіцієнти апроксимації (R^2). Чим вищим є отримане значення даного коефіцієнта, тим вищою є точність вибраного рівняння, а чим ближчим отримане значення є до одиниці, тим точніше вибрана модель здатна відобразити тенденцію розвитку.

Для показника, в значеннях якого не відображається чітко виражена тенденція, а коливання присутні в межах всього аналізованого періоду (у даному випадку – це «частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків»), то слід використати метод лінійної фільтрації або метод ковзної середньої («співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів»). Результати здійсненого аналітичного вирівнювання відображено в табл. 2.

Таблиця 2

Результат вирівнювання за аналітичними функціями

№	Показник (фактор)	Вид апроксимації	Прогнозна модель	R ²
1	Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	Логарифмічна	$Y = 22,169\text{Ln}(t) + 10,764$	0,7876
2	Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	Експоненційна	$Y = 198,82e^{-0,1374t}$	0,8944
3	Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	Степенева	$Y = 35,412t^{0,2116}$	0,692
5	Рентабельність активів, %	Логарифмічна	$Y = 5,1193\text{Ln}(t) - 8,3718$	0,5547
6	Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	Степенева	$Y = 87,694t^{0,0518}$	0,6308
7	Частка активів найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	Логарифмічна	$Y = 20,226\text{Ln}(t) + 22,627$	0,5671
8	Відношення сукупних активів банківської системи до ВВП, %	Логарифмічна	$Y = -29,764\text{Ln}(t) + 100,44$	0,9384
9	Рентабельність активів державних банків, %	Логарифмічна	$Y = 5,1193\text{Ln}(t) - 8,3718$	0,5547

Таблиця 3

Прогнозні значення на 2021-2023 роки

Показник (фактор)	Роки		
	2021	2022	2023
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	56,86	59,47	61,81
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	66,23	57,73	50,32
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	53,37	54,71	55,94
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	3,28	3,26	3,25
Рентабельність активів, %	2,43	2,88	3,42
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	97,67	98,27	98,80
Частка активів найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	64,69	67,07	69,20
Відношення сукупних активів банківської системи до ВВП, %	38,75	35,24	32,11
Рентабельність активів державних банків, %	2,27	2,88	3,42

Отже, здійснивши прогноз індикаторів фінансової безпеки банківської системи бачимо, що частка простроченої заборгованості за наданими резидентам кредитами в загальному їх обсязі матиме подальшу тенденцію до зростання (рис. 3.1.), що є негативним і свідчить про подальше погіршення якості кредитного портфеля банків України.

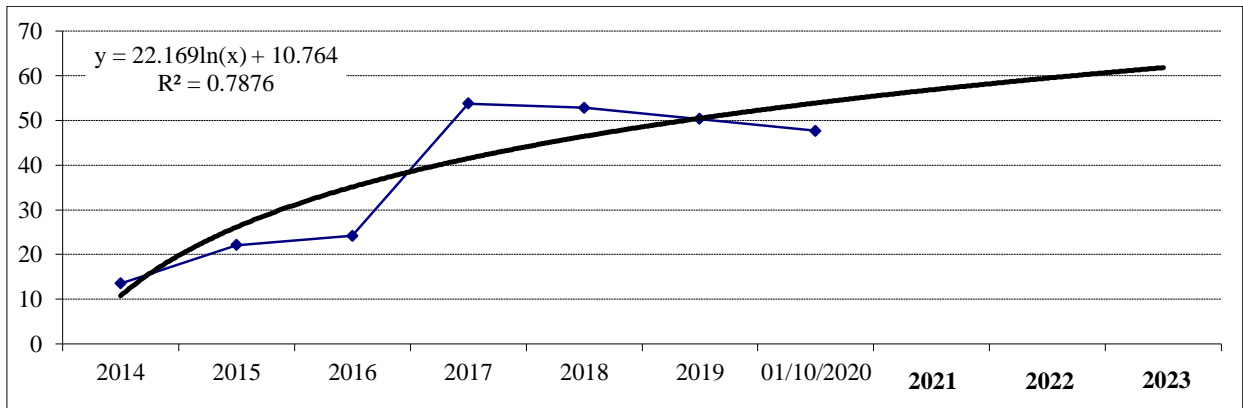

Рис. 3.1. Прогноз індикатора «частка простроченої заборгованості за кредитами, в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам» у 2021-2023 рр.

Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті в 2021-2023 роках й надалі матиме спадну тенденцію, що безпосередньо є свідченням того, що обсяг наданих кредитів та залучених депозитів в іноземній валюті й надалі зменшуватиметься (рис. 3.2.).

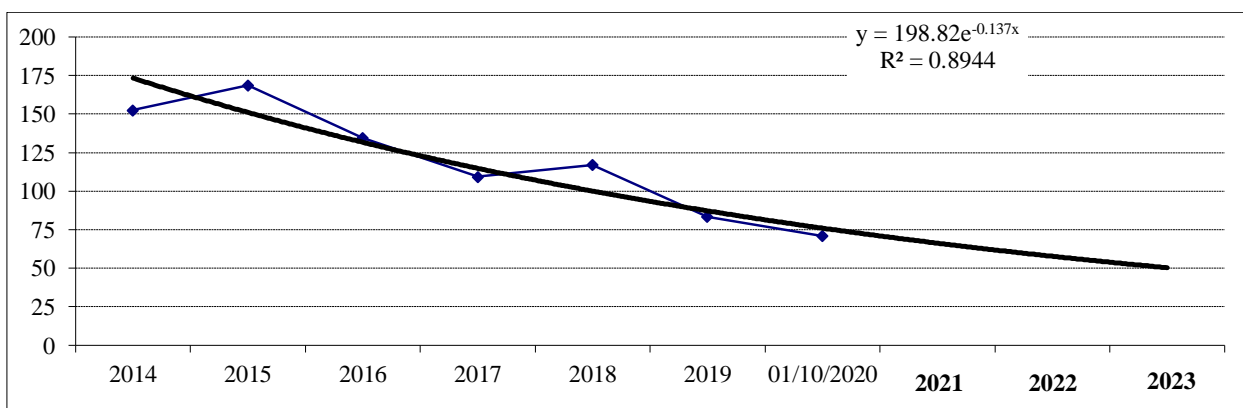

Рис. 3.2. Прогноз індикатора «співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті» у 2021-2023 рр.

Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків протягом 2021-2023 років матиме тенденцію до зростання присутності іноземного капіталу в банківській системі України та буде наближеною до її критичного рівня (60%)

(рис. 3.3.). Це може бути пов'язано насамперед з тим, що банки з іноземним капіталом більш стійко витримують кризові явища, які відбуваються в країні, ніж державні банки, не говорячи вже про приватні.

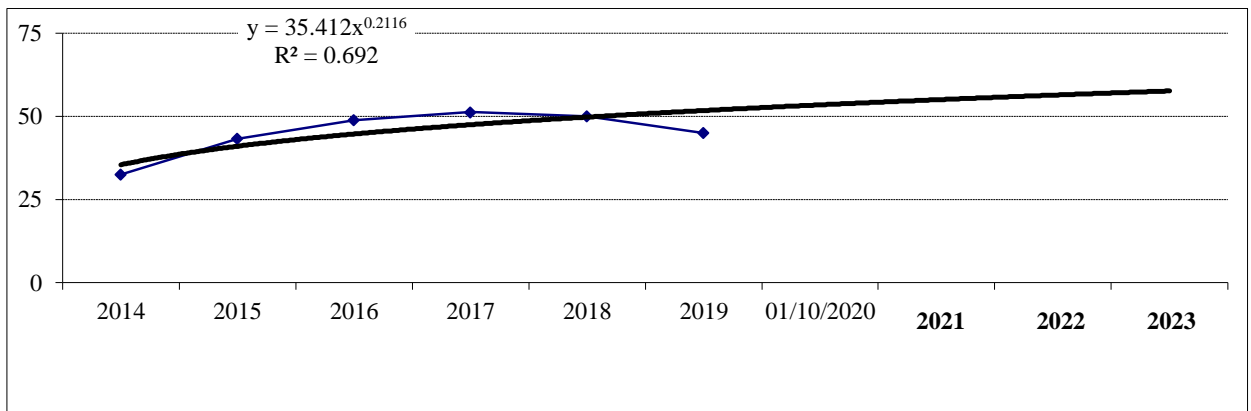

Рис. 3.3. Прогноз індикатора «частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків» у 2021-2023 рр.

Співвідношення довгострокових кредитів та депозитів має тенденцію до зростання і перебуватиме й надалі на критичному рівні, це може бути пов'язане з тим, що досить тривалий період банки надавали значно більші обсяги кредитів, ніж залучали депозитів. Даний дисбаланс носить негативний характер, оскільки за рахунок несплати позичальниками боргів за кредитами виникає ризик несплати зобов'язань за депозитами (рис. 3.4.).

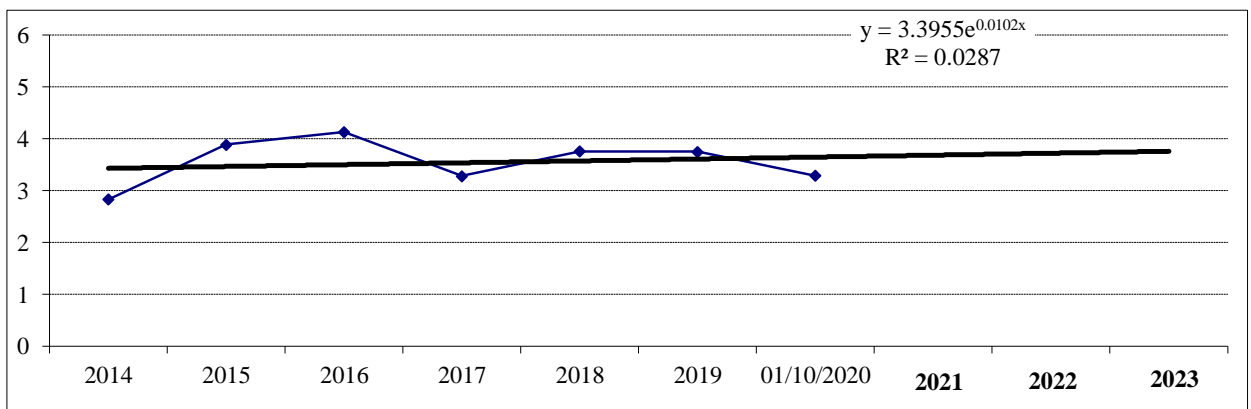

Рис. 3.4. Прогноз індикатора «співвідношення довгострокових кредитів та депозитів» у 2021-2023 рр.

Рентабельність активів банківського сектору протягом 2021-2023 рр. знаходитиметься в оптимальних межах, що є позитивним, оскільки це вказує на те, що банки активно здійснюють роздрібне кредитування та значно зменшують обсяги відрахування коштів до страхових резервів, що дає змогу банкам

здійснити адекватну оцінку активів та тих резервів, які були сформовані раніше (рис. 3.5.).

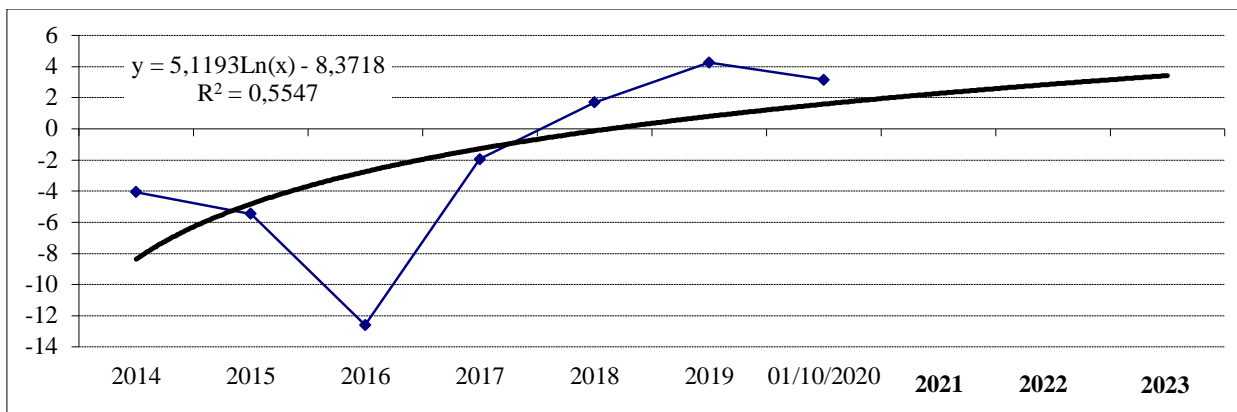

Рис. 3.5. Прогноз індикатора «рентабельність активів» у 2021-2023 рр.

Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань банків матиме тенденцію до зростання та перебуватиме в оптимальних межах, що свідчить про наявність достатнього обсягу активів для погашення термінових зобов'язань в майбутньому, що вказує на задовільний, в даному аспекті, рівень фінансової безпеки банківської системи (рис. 3.6.).

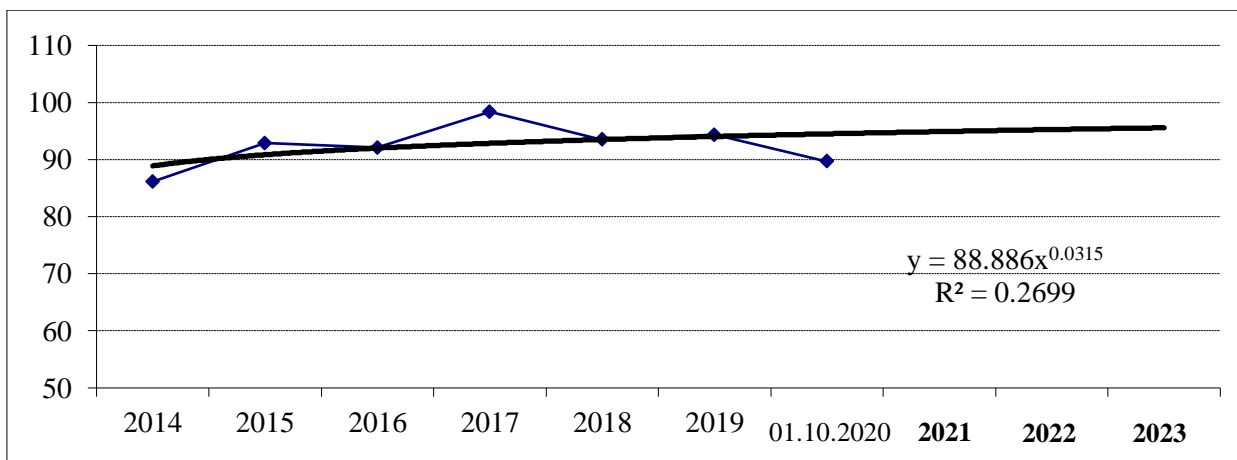

Рис. 3.6. Прогноз індикатора «співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань» у 2021-2023 рр.

Частка активів найбільших банків у сукупних активах банківської системи матиме тенденцію до зростання і перебуватиме в критичних межах, що свідчить про посилення процесу монополізації у банківському секторі (рис. 3.7.).

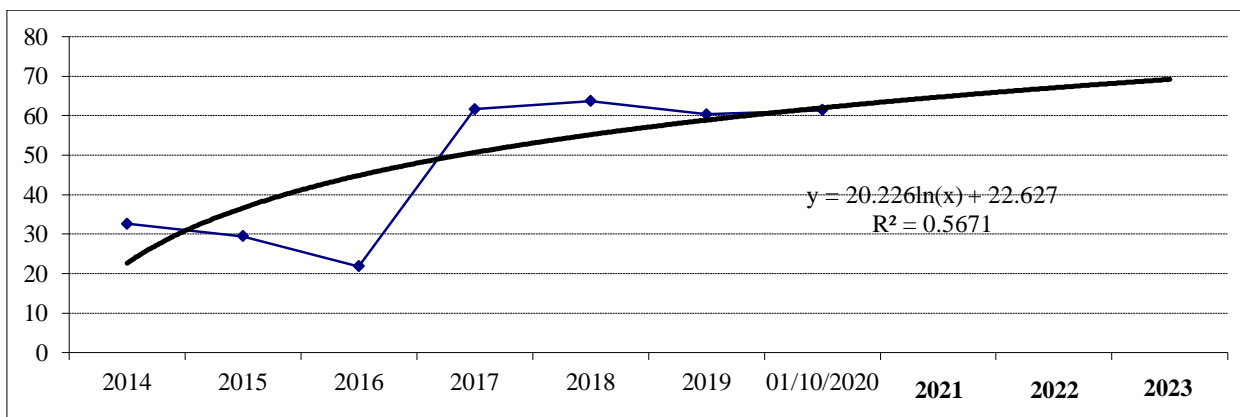

Рис. 3.7. Прогноз індикатора «частка активів найбільших банків у сукупних активах банківської системи» у 2021-2023 рр.

Відношення сукупних активів банківської системи до ВВП матиме спадну тенденцію, що свідчить про можливість стрімкого зниження рівня банківських активів у зв'язку з фінансовими негараздами в країні, що свідчить про порушення рівня фінансової безпеки банківського сектору та незалежності банківської системи (рис. 3.8.).

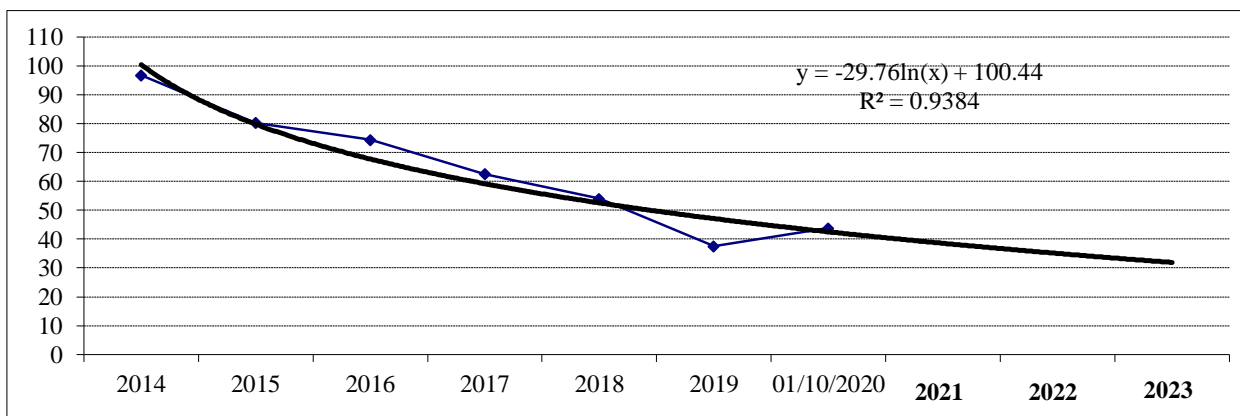

Рис. 3.8. Прогноз індикатора «відношення сукупних активів банківської системи до ВВП» у 2021-2023 рр.

Рентабельність активів державних банків має тенденцію до зростання та перебуватиме в оптимальних межах, що є позитивним та свідчить про ефективне використання банками наявних фінансових ресурсів та їх прибуткову діяльність (рис. 3.9.).

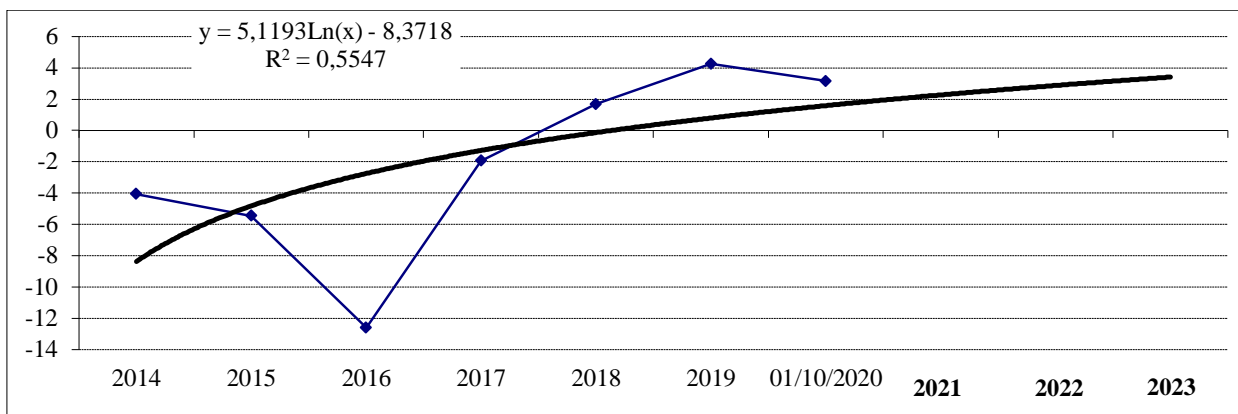

Рис. 3.9. Прогноз індикатора «рентабельність активів державних банків України» у 2021-2023 рр.

Отже, прогнозні значення індикаторів фінансової безпеки банківської системи України, вказують на те, що особливу увагу слід приділити перш за все якості кредитного портфеля банківського сектору України. Оскільки, найбільш проблемними й надалі залишаються такі показники, як частка простроченої заборгованості за кредитами та співвідношення довгострокових кредитів та депозитів, що слугує передумовою зростання кредитного ризику та несе негативний вплив на платоспроможність банківського сектору України.

ВИСНОВОК

1. В результаті проведених досліджень визначено, що банківська система є центральною ланкою фінансової системи України, адже бере безпосередню участь у соціально-економічних процесах суспільства, акумулюючи їх фінансові ресурси та здійснюючи ефективний та раціональний їх розподіл. Проте, протягом останніх десятиліть в діяльності банківського сектору України простежувалися негативні фінансові наслідки як від впливу світової кризи 2008-2009 рр., так і від внутрішньо системної кризи в Україні в 2014 році. Зважаючи на це, виникає неабияк необхідність захисту національної банківської системи від загроз, як зовнішнього, так і внутрішнього характеру, що стане передумовою забезпечення стабільного функціонування банківського сектору, тому питання формування фінансової безпеки банківської системи є дуже важливим. Під фінансовою безпекою банківської системи розуміється такий її стан, за якого забезпечується її стійкість від впливу зовнішніх та внутрішніх негативних факторів, що створює всі необхідні умови для безперебійного її функціонування та розвитку. Здійснення систематичної оцінки та визначення рівня фінансової безпеки банківської безпеки відбувається за рахунок розрахунку та аналізу визначених індикаторів.

2. Проаналізувавши загальні тенденції сучасного розвитку банківського сектору можна підвести підсумок, що в банківській системі України спостерігається невідповідність деяких ознак в процесі її діяльності до сучасних вимог. По-перше, суттєвих змін банківський сектор зазнав після націоналізації ПАТ «Приватбанк», що призвело до того, що частка державних банків займає лідируючі позиції на ринку банківських послуг, разом з тим значні зміни відбулися в структурі активів та пасивів, обсяг яких також значно збільшився. До 2017 року фінансові результати діяльності банківського носили збитковий характер, адже значна частина коштів банківських установ була направлена на формування резервів, проте згодом обсяг відрахувань у резерви зменшився, свідченням чого є відновлення прибутковості банківського сектору

та нарощення його капіталізації. Зважаючи на це, можна стверджувати, що здійснені Національним банком України регулюючі заходи, спрямовані на нівелювання наслідків внутрішньої кризи 2014 року, пов'язаної з політичною нестабільністю, внесли позитивні зміни в функціонування банківської системи держави.

Отже, стан банківського сектору залежить безпосередньо від тих процесів, які мають місце в економіці країни. Найбільшого удару на розвиток банківської системи завдають кризові явища, які не завжди можна передбачити та підготуватися до них, не виключенням є і світова пандемія COVID-19.

3. В умовах сучасних викликів, заходи на удосконалення системи фінансової безпеки мають бути направлені, перш за все на покращення економічного стану банківської системи, а саме на збільшення її прибутковості. В зв'язку з цим, в роботі було визначено ключові заходи для досягнення даної мети. Здійснено прогноз індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи, згідно з яким було визначено основні пріоритетні напрями для покращення діяльності банківського сектору, а саме, необхідним є вжиття необхідних заходів для покращення якості кредитного портфеля банківських установ України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барановський О. Специфіка фінансової безпеки в банківській сфері. Вісник Національного банку України. №9, 2014. С. 17-23.
2. Богач В.О., Ларіонова К.Л. Основні складові механізму забезпечення фінансової безпеки вітчизняних банків. Хмельницький національний університет.
3. Болгар Т.М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.08. Суми «ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 22 с.
4. Бондаренко Л.А., Кульчицька Н.С. Стабільна прибутковість комерційних банків як запорука ефективності їх діяльності. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/01/255.pdf>
5. Васильчишин О.Б. Аналіз наявних моделей оцінки фінансової безпеки банків і банківської системи і напрями їх удосконалення. Регіональна економіка. №2, 2016. С. 156-164.
6. Вергун А.М. Безпека банківської системи як складова фінансової безпеки держави. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/12904/1/SDRBP2019_P162-165.pdf.
7. Вовченко Р.С. Фінансова безпека банківського сектору економіки України: дис. на здобуття наук. ступ. к.е.н.: спец. 08.00.08. Київ: ДВНЗ «Ун-т банк. справи», 2016. С. 237. URL: <http://ubs.edu.ua/images/PDF/vovchenkodisser.pdf>.
8. Гребенікова О.В. Обґрунтування системи індикаторів моніторингу фінансової стійкості банківської системи. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/22936/1/%D0%94%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%28%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%A1%D1%83%D1%87>

%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B5%D0%BC%D0%B8...%29.pdf.

9. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#1ms>.

10. Дані фінансової звітності банків України. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#4>.

11. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека. Віче. №11, 1998. С. 61–73.

12. Індикатори фінансової стійкості та довідкові дані. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial/data-sector-financial#4fsi>.

13. Клименко Д.Б., Цьомко А.Ф. Система фінансового менеджменту в банках. Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України: у 6-ти ч. Ч.5. – Ірпінь: Університет ДФС України, 2019. с. 239-243. http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5724/1/6034_IR.pdf#page=242.

14. Костюченко О.Є., Паталах В.І. Забезпечення фінансової безпеки банківської системи як складова фінансової безпеки держави. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки. В.7, Ч.5, 2014. С. 24-27.

15. Ляхович О.О., Добровольська В.В. Сутність та забезпечення фінансово-економічної безпеки банківських установ. Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки». Вип. №1 (89), 2020. С. 125-133.

16. Нагляд. Реорганізація, припинення та ліквідація. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/supervision/reorganizat-liquidat/stop-activ-no-legal>.

17. Огляд банківського сектору. Листопад 2020. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-listopad-2020-roku>.

18. Основні показники діяльності банків України. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>.

19. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>.

20. Педченко Н.С., Дячек С.М. Розвиток методичних підходів до оцінки рівня фінансової безпеки банківської системи України. Економіка, управління та адміністрування. №1 (91), 2020. С. 133-145. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/200975>.

21. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Мінекономрозвитку України; Наказ від 29.10.2013 №1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13/conv#n65>.

22. Річний звіт Національного банку України за 2019 рік. Річна звітність НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2019-rik>.

23. Руда О.Л. Сучасні тенденції на ринку банківських послуг в Україні та їх вплив на фінансову діяльність банківської системи. Агросвіт. Вип. №9, 2019. С. 25-31. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/9_2019/5.pdf.

24. Циганюк Д.Л., Рудняк А.Д. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. Вісник СумДУ. Серія «Економіка». Вип. №1, 2020. С. 153-162. URL: https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/1_2020/1_2020_17_Tsyhaniuk.pdf.

25. Чубейко Н.І., Мельник В.М. Оцінка та напрями покращення фінансового стану банківської системи. Збірник статей здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня Навчально-наукового інституту фінансів, банківської справи Університету ДФС України: у 3-х ч. Ч. 3 – Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. С. 168-173.

26. Шило Ж.С. Перспективи розвитку банківської системи України в умовах Євроінтеграції. Perspective directions of science and practice. URL:

<https://isg-konf.com/wp-content/uploads/2020/03/VI-Conference-02-03-Athens-Greece.pdf#page=86>.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Характеристика індикаторів оцінки фінансової безпеки банківського сектору

Показник	Розрахунок	Нормативне значення				
		опт	здв	нздв	небезп	крит
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, які надані банками резидентам України, (%)	Відношення простроченої заборгованості за кредитами, (млн. грн.) до наданих кредитів, (млн. грн.)*100	2	3	4	5	7
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноз. валюті, (%)	Відношення наданих кредитів резидентам, (млн. грн.) до депозитів, депозитів, залучених кредитними корпораціями від резидентів, (млн. грн.)*100	110	130	140	160	180
Частка іноз. капіталу у статутному капіталі банків, (%)	-	25	30	35	40	60
Співвідношення довгострокових кредитів та депозитів (понад 1 рік), (разів)	Відношення суми кредитів, наданих резидентам терміном від 1 до 5 років та понад 5 років, (млн. грн.) до суми депозитів, залучених від резидентів терміном від 1 до 5 років та понад 5 років, (млн. грн.)	1	1,2	1,8	2,2	3
Рентабельність активів, (%)	-	1,5	2	2,5	3	3,5
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, (%)	-	1,0	1,5	1,8	2	3
Частка активів 5ти найбільших банків у сукупних активах банківської системи, (%)	Відношення обсягу активів 5ти найбільших банків за розмірами активів до сукупного розміру активів банків, (млн. грн.)	30	35	40	50	60

Джерело: сформовано автором на основі [21].

**Індикатори фінансової безпеки банківської системи України
у 2014-2020 рр.**

Показник	2014	2015	2016	2017	2018	2019	01.10. 2020	Відхилення 2020/2014, +/-
Частка простроченої заборгованості за кредитами в загальному обсязі кредитів, наданих банками резидентам України, %	13,50	22,10	24,20	53,73	52,85	50,32	47,64	34,14
Співвідношення банківських кредитів та депозитів в іноземній валюті, %	152,66	168,65	134,50	109,36	117,04	83,5	70,9	-81,76
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	32,50	43,30	48,84	51,32	50,0	50,34	32,7	0,2
Співвідношення довгострокових (понад 1 рік) кредитів та депозитів, разів	2,83	3,89	4,13	3,28	3,76	3,75	3,29	0,46
Рентабельність активів, %	-4,07	-5,46	-12,60	-1,94	1,69	4,26	3,16	7,23
Співвідношення ліквідних активів до короткострокових зобов'язань, %	86,14	92,87	92,09	98,37	93,52	94,35	89,68	3,54
Частка активів найбільших банків у сукупних активах банківської системи, %	32,58	29,41	21,79	61,67	63,67	60,3	61,4	28,82
Відношення сукупних активів банківської системи до ВВП, %	96,77	80,30	74,37	62,51	54,03	37,57	196,8	100,03
Рентабельність активів державних банків, %	-3,10	-3,58	-21,04	-2,84	1,19	2,94	1,94	5,04

Джерело: розраховано автором на основі [9, 12, 18, 19]